

Tekst 5

Morten Mikkelsen: "Børnebøger vender sig mod verdens trusler"

Artikel, *Kristeligt Dagblad*, 25. maj 2023

I børnebogen "Trylleblik", som er udgivet af forlaget Gutkind i 2021, behandler Ane Bjørn alvorlige temaer som flugt, krig og død meget direkte i sine tegninger, men mere poetisk i teksten. – Illustration fra bogen.

Børnebøger vender sig mod verdens trusler

Lige siden folkeeventyrene har historier for selv små børn været uhyggelige. Men ifølge børnelitteraturforsker er der en tendens i tiden til, at gruen bliver mere verdensvendt og berører temaer som køn, krop, krig og klimakatastrofe

¹ I Norge har børnebogsforfatteren Ingvild Bjerkeland netop udgivet bogen "Udyr" om to børn, Abdi og Alva, som lever i et dystopisk fremtidssamfund, hvor civilisationen er brudt sammen, og børnenes mor bliver slået ihjel af et fremmed dyr. En anden norsk forfatter, Constance Ørbeck-Nilssen, har skrevet "Farverne som forsvandt", som udkom på dansk i 2021 og beskriver en mor og datter ¹⁰ i et krigsramt land, og samme år udgav den

danske børnebogsforfatter og tegner Ane Bjørn billedbogen "Trylleblik", som handler om et barn, der er på flugt med sin familie.

Fælles for de tre bøger er, at de behandler ¹⁵ meget voldsomme emner på en måde, som er fantasifuld, men også meget realistisk, og at målgruppen er små børn i skolens yngste klasser.

Da den store norske avis Aftenposten for ²⁰ nylig anmeldte "Udyr", konkluderede

anmelderen, at gys og gru for de mindste er blevet mørkere. At populære, uhyggelige tv-formater som Netflixserien ”Stranger Things” smitter af på børnelitteraturen og gør den mere dystre.

Men ifølge Ayoe Quist Henkel, ph.d. i børnelitteratur og lektor ved professionshøjskolen VIA University College, er det nye ikke, at historier for små børn kan være uhyggelige. Det nye er, at børnelitteraturen bliver mere verdensvendt. Det vil sige, at uhyggen ikke kun foregår i eventyrlige universer med monstre og overnaturlige kræfter som i ”Stranger Things”, men også blandt almindelige børn i realistiske, mere genkendelige miljøer.

”Gys og horror har altid været en del af børnelitteraturen. Helt tilbage til folkeeventyrene har der været brutale historier for små børn, og fantasy-genren har længe budt på masser af gys, død og afrevne lemmer. Men en udgivelse som ’Udyr’ skriver sig ind i en tendens i tiden til at konfrontere børn med alvorlige emner fra den virkelige verden såsom økokritik,” forklarer Ayoe Quist Henkel, som netop har udgivet bogen ”Børnelitteratur i en medietid” om de nyeste udviklinger inden for børnebøger i samspil med andre medier som film, tv og computerspil.

”Krig, flugt og død findes, og jeg mener, det er vigtigt, at børnelitteraturen skaber et samtalerum om de emner for børn og voksne.

ANE BJØRN,
BØRNEBOGSFORFATTER OG TEGNER

Hun sammenfatter temaerne for de nye verdensvendte børnebøger under en række ord med k: køn, krop, krig, klima og kultur, og hun understreger, at når børnebogsforfattere skriver om krig, flugt og klimakatastrofe, er det ikke for at tage modet fra børnene.

”Det er en måde at tage børnenes tanker alvorligt på. En bog som ’Trylleblik’ er mulig at bruge helt ned i 2. klasse til at tale med børn om den kendsgerning, at der er krig i verden, og at der er børn, som må flygte,” siger Ayoe Quist Henkel.

Ane Bjørn siger selv om ”Trylleblik”, at hun, inden hun skrev og tegnede den, gjorde sig mange tanker om, hvordan man ”kan skrive ærligt til børn om grusomme emner, uden at det bliver en grusom bog”, som hun formulerer det. ”Det er godt, at der findes alle mulige slags børnebøger. Sjove bøger, sørgelige bøger, hestebøger og fodboldbøger. Men der skal også være bøger, som berører de dele af virkeligheden, som vi måske ville ønske, at børnene ikke kendte til, men som de alligevel hører om fra medierne eller andre steder. Krig, flugt og død findes, og jeg mener, det er vigtigt, at børnelitteraturen skaber et samtalerum om de emner for børn og voksne,” siger Ane Bjørn.

Helt specifikt har hun i ”Trylleblik” valgt det greb, at selve teksten er pigens egne ord, som først og fremmest forholder sig til fantasiens verden, mens kun tegningerne skildrer den verden i ruiner, pigen flygter fra. Det er tvetydigt, om hun flygter fra en krig, en naturkatastrofe eller ”et land, hvor folk er så fattige, at husene er faldet fra hinanden”, som et barn foreslog i en samtale om bogen med forfatteren.

”Fordi jeg kun fortæller det uhyggelige i billeder, skaber jeg flere fortolkningslag. Børn kan forstå historien så langt, de magter. Det åbner en port til samtale med de voksne, men det er ikke så direkte, som hvis der i teksten bliver råbt med versaler: ’Nu dør moderen!’ forklarer Ane Bjørn, som siden ”Trylleblik” har udgivet en anden bog, ”Påfugl”, som forholder sig til spørgsmål om køn og krop for

de mindste børn.

Ifølge Ayoe Quist Henkel er verdensvendtheden kun en af flere nye tendenser i børnelitteraturen. Andre er, at de samme figurer færdes på tværs af formater som bog, film og computerspil, og at den visuelle side har fået større betydning, hvilket ”Trylleblik” også er et eksempel på.

105 ”Vi har fået mange flere visuelle bogformater som grafiske romaner og billednoveller, og det gamle hierarki om, at skrift er vigtigst, så billede og så lyd, er ophævet. Der er for eksempel også flere børne- og ungdomsforfattere, der indarbejder elementer fra kommunikation på sociale medier i deres bøger, så det hele er ikke bare mørke og dystopiske bøger,” siger Ayoe Quist Henkel.